

Sygn. akt I PK 162/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 lipca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Bohdan Bieniek

SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z powództwa E. M. następcy prawnego R. B.
przeciwko B. Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w S.
o wynagrodzenie, zapłatę diet i zapłatę ryczałtów za noclegi,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 2 lipca 2019 r.,
skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w K.
z dnia 23 maja 2017 r., sygn. akt IX Pa (...),

**uchyla zaskarżony wyrok w punkcie 1. (oddalającym
powództwo w części dotyczącej ryczałtów za noclegi) oraz w
punktach 3. i 4. (orzekających o kosztach sądowych i kosztach
procesu) i w tym zakresie przekazuje sprawę do ponownego
rozpoznania Sądowi Okręgowemu w K., pozostawiając temu
Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w S., wyrokiem z 23 lipca 2015 r., zasądził od pozwanej B. Spółki z o.o. w S. na rzecz powoda R. B. kwotę 5.465,97 zł z ustawowymi odsetkami od 14 września 2012 r. do dnia zapłaty tytułem diet (pkt 1) oraz kwotę 66.130,24 zł z ustawowymi odsetkami od 14 września 2012 r. do dnia zapłaty tytułem ryczałtu za noclegi (pkt 2).

Sąd Rejonowy ustalił, że powód R. B. został zatrudniony u pozwanej (wówczas T. Spółka z o.o.) na podstawie umowy o pracę z 18 lutego 2008 r. początkowo na okres próbny, a następnie na czas określony, przy czym ostatecznie na czas określony od 1 czerwca 2009 r. do 30 czerwca 2012 r., na stanowisku kierowca-mechanik. Z tytułu zatrudnienia powód otrzymywał wynagrodzenie zasadnicze w wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę, od 16 stycznia 2009 r. w wysokości 1.276 zł brutto, od 11 stycznia 2010 r. w wysokości 1.317 zł, od 11 stycznia 2011 r. w wysokości 1.386 zł brutto i od 1 marca 2012 r. w wysokości 1.500 zł brutto – wraz z dodatkami i dietą wynikającą z Regulaminu wynagradzania.

U strony pozwanej obowiązywał Regulamin wynagradzania z 15 marca 2007 r. oraz Regulamin pracy z 15 marca 2007 r. Zgodnie z § 6 ust. 3 Regulaminu wynagradzania pracownikom, którzy spędzają noclegi w pojeździe wyposażonym w miejsce do spania na wydzielonych parkingach z dostępem do urządzeń higieniczno-sanitarnych, nie przysługują ryczałty za noclegi. Zgodnie zaś z § 13 Regulaminu wynagradzania z tytułu podróży służbowej pracownikom zatrudnionym na stanowisku kierowca-mechanik przysługują następujące świadczenia: (-) diety z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju do lub od momentu przekroczenia granicy RP w kwocie ustalonej w przepisach powszechnie obowiązujących dotyczących podróży służbowych; (-) diety z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju od momentu opuszczenia RP do momentu powrotu na terytorium RP, zwane dietami zagranicznymi, liczone wg następującego systemu malejącego: stawka bazowa 42 euro za pierwszy dzień po przekroczeniu granicy państwa, malejąca następnie o 4 euro za każdy kolejny dzień, aż do kwoty 6 euro do momentu następnego załadunku; w związku z podwyższonymi kosztami

wyżywienia pracowników zatrudnionych na stanowiskach kierowca-mechanik na trasach B. – I. – B. oraz na innych trasach pomiędzy innymi krajami z wyłączeniem Polski dieta wynosić będzie 42 euro za każdy dzień podczas wykonywania wymienionej trasy. Zgodnie z aneksem nr 1 do Regulaminu wynagradzania z 15 marca 2007 r., od 16 listopada 2007 r. diety z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju od momentu opuszczenia RP do momentu powrotu na terytorium RP, zwane dietą zagraniczną, liczone są według stawki bazowej 40 euro za każdą rozpoczętą dobę po przekroczeniu granicy państwa. Zgodnie z aneksem nr 7 do Regulaminu wynagradzania, dieta z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju od momentu opuszczenia RP do momentu powrotu na terytorium RP, zwana dalej dietą zagraniczną, liczona jest według stawki bazowej za każdą pełną dobę po przekroczeniu granicy państwa zgodnie z załączoną tabelą oraz stawki bazowej 40 euro za ostatnią niepełną dobę pobytu poza granicami państwa. Za każdą pełną dobę pobytu poza granicami państwa przysługuje ryczałt za nocleg wynoszący 25% stawki bazowej limitu na nocleg, określonego w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r.

Powód potwierdził podpisem, że został zapoznany z Regulaminem wynagradzania oraz aneksem nr 5 do tego Regulaminu oraz z Regulaminem pracy i aneksem nr 1, aneksem nr 2, a także aneksem nr 3 do tego Regulaminu. Powód nie został nigdy zapoznany z aneksem nr 7 do Regulaminu wynagradzania.

W okresie od 14 września 2009 r. do 30 czerwca 2012 r. strona pozwana za każdą dobę podróży służbowej poza granicami kraju wypłacała powodowi 40 euro. Wszystkie wypłaty z tego tytułu określone były jako wypłata diety zagranicznej. Pozwana nie dokonywała powodowi wypłaty ryczałtu za noclegi w podróży służbowej poza granicami kraju. Stosunek pracy z powodem ustał 30 czerwca 2012 r., z upływem okresu, na jaki została zawarta umowa.

W sporządzonej na zlecenie Sądu Rejonowego opinii biegła sądowa ustaliła wartość należnych powodowi kwot z tytułu podróży służbowych, dokonując wyliczeń w oparciu o Regulamin wynagradzania i dołączone do akt sprawy listy płac.

Na skutek zastrzeżeń strony pozwanej, biegła dokonała ponownego przeliczenia oraz korekty należności i w opinii uzupełniającej różnica między

wypłaconymi powodowi kwotami i kwotami należnymi z tytułu podróży służbowych (przy przyjęciu, że obowiązywał załącznik nr 7 do Regulaminu wynagradzania i wypłaconą kwotę z tytułu podróży służbowych rozbito na diety i ryczałty za nocleg według załącznika) wyniosła: z tytułu diet: 17.450,47 euro, tj. 71.741,83 zł (niedopłata na rzecz powoda); z tytułu ryczałtów za nocleg: 32,20 euro, tj. 145,93 zł (nadpłata na rzecz powoda). Różnica między kwotami wypłaconymi i należnymi z tytułu podróży służbowych (przy przyjęciu, że nie obowiązywał załącznik nr 7 do Regulaminu wynagradzania i wypłacano wyłącznie diety) wyniosła: z tytułu diet: 1.327,54 euro, tj. 5.465,97 zł (niedopłata na rzecz powoda); z tytułu ryczałtów za nocleg: 16.090,80 euro, tj. 66.130,24 zł (niedopłata na rzecz powoda).

Na podstawie dokonanych ustaleń faktycznych Sąd Rejonowy uznał, że u pracodawcy powoda obowiązywały Regulamin pracy oraz Regulamin wynagradzania, do których zostały sporządzone także aneksy. W pierwotnej wersji Regulamin wynagradzania przewidywał dla kierowców jedynie diety z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju oraz poza granicami kraju. W Regulaminie tym wyraźnie przewidziano bowiem, że pracownikowi zatrudnionemu na stanowisku kierowcy-mechanika ryczałt za nocleg się nie należy z uwagi na zapewniony bezpłatny nocleg w kabinie kierowcy. Sąd Rejonowy zaznaczył, że bezspornie w kabinach samochodów, którymi jeździł powód, znajdowała się rozkładana leżanka o wymiarach 50 cm na 200 cm, na której powód spał. Sąd pierwszej instancji zważył, że w świetle uchwały Sądu Najwyższego z 12 czerwca 2014 r., II PZP 1/14 (OSNP 2014 nr 12, poz. 164) pracodawca, zapewniając powodowi składane łóżko w kabinie kierowcy samochodu, w istocie nie zapewniał mu bezpłatnego noclegu. Tym samym był zobowiązany do wypłaty ryczałtu za noclegi umożliwiającego kierowcy zapewnienie sobie samodzielnie noclegu.

Odnosząc się natomiast do kwestii ustalenia wysokości ryczałtu za noclegi Sąd Rejonowy uznał, że uregulowanie dotyczące wypłaty ryczałtów za noclegi w konkretnej wysokości pojawiło się u pozwanego pracodawcy dopiero w aneksie nr 7 z 2 kwietnia 2010 r. do Regulaminu wynagradzania. Uwzględniając jednak, że powód z aneksem tym nie został zapoznany, Sąd Rejonowy przyjął, że jego postanowienia w tym zakresie powoda nie obowiązywały. Tym samym, zważywszy że pierwotne postanowienia Regulaminu wynagradzania w zakresie ryczałtu za

noclegi były sprzeczne z prawem, a zostały uregulowane zgodnie z przepisami dopiero aneksem nr 7, z którego treścią powód nie został zapoznany, Sąd Rejonowy na podstawie art. 77⁵ § 5 k.p. oraz zgodnie z wymienioną uchwałą Sądu Najwyższego z 12 czerwca 2014 r., II PZP 1/14, przyjął za podstawę ustalenia zasadności i wysokości ryczału za noclegi poza granicami kraju przepisy rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (Dz.U. Nr 236, poz. 1991) obowiązującego w spornym okresie od 14 września 2009 r. do 30 czerwca 2012 r.

Z tych przyczyn Sąd Rejonowy, biorąc pod uwagę ustalenia dokonane z uwzględnieniem opinii biegłych, zasądził od strony pozwanej na rzecz powoda tytułem diet kwotę 5.465,97 zł z ustawowymi odsetkami od 14 września 2012 r. do dnia zapłaty oraz tytułem ryczałtów za noclegi kwotę 66.130,24 zł z ustawowymi odsetkami od 14 września 2012 r. do dnia zapłaty.

Apelację od wyroku Sądu Rejonowego w S. wniosła strona pozwana.

Na etapie postępowania międzyinstancyjnego Sąd Rejonowy uzyskał wiadomość o śmierci powoda. Z tej przyczyny postępowanie zawiesił. Następnie postanowieniem z 20 grudnia 2016 r. podjął zawieszone postępowanie z udziałem spadkobierczyni zmarłego powoda – E. M.

Po rozpoznaniu apelacji strony pozwanej Sąd Okręgowy w K., wyrokiem z 23 maja 2017 r., zmienił zaskarżony wyrok w punkcie 2. w ten sposób, że oddalił powództwo w części dotyczącej ryczałtów za noclegi. W pozostałej części oddalił apelację strony pozwanej.

Sąd drugiej instancji zaznaczył, że kluczowe znaczenie dla rozstrzygnięcia rozpoznawanej sprawy w zakresie ryczałtów za noclegi miał wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 24 listopada 2016 r., w sprawie K 11/15 (OTK-A 2016, poz. 93). W powołanym wyroku Trybunał orzekł, że art. 21a ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców (jednolity tekst: Dz.U. z 2012 r., poz. 1155 ze zm.) w związku z art. 77⁵ § 2, 3 i 5 k.p. w związku z § 16 ust. 1, 2 i 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności

przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz.U. z 2013 r., poz. 167) w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do kierowców wykonujących przewozy w transporcie międzynarodowym, jest niezgodny z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej; oraz że art. 21a ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców w związku z art. 77⁵ § 2, 3 i 5 k.p. związku z § 9 ust. 1, 2 i 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (Dz.U. z 2002 r. Nr 236, poz. 1991 ze zm.) w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do kierowców wykonujących przewozy w transporcie międzynarodowym, jest niezgodny z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Sąd odwoławczy przytoczył obszernie fragmenty uzasadnienia wyroku Trybunału Konstytucyjnego i wywiódł, że powód nie może skutecznie dochodzić ryczałtów za noclegi, ponieważ nie istnieje materialnoprawna podstawa takiego świadczenia. Z uwagi na wyrok Trybunału Konstytucyjnego odpadły podstawy dla żądania przez powoda ryczałtów za noclegi.

Odnosząc się z kolei do kwestii żądanych przez powoda diet, zasądzonych w punkcie 1. sentencji zaskarżonego wyroku, w ocenie Sądu Okręgowego stanowisko Sądu pierwszej instancji było prawidłowe. Diety były wyliczane w ten sposób, że wszystkie wyliczone przez pozwaną kwoty diet stanowiły iloczyn czasu podróży służbowej i 40 euro za dobę. Sąd Rejonowy prawidłowo przyjął, odwołując się do sporządzonych w sprawie opinii, że powód tytułem diet otrzymywał kwoty zaniżone. Oparcie się przy orzekaniu na wyliczeniach biegłej było uprawnione.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego w K. wniósł powód, zaskarżając wyrok w części, a mianowicie co do punktu 1. (zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego i oddalającego powództwo o ryczałty za nocleg związane z podróżami służbowymi). Skargę kasacyjną oparto na podstawie naruszenia prawa materialnego: art. 77⁵ § 5 k.p. w związku z art. 77⁵ § 1 k.p. w związku z art. 5 k.p. w związku art. 4 ustawy o czasie pracy kierowców w związku z art. 2 ust. 7 ustawy o czasie pracy kierowców oraz w związku z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i

Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju, przez ich niezastosowanie i niezasądzenie na rzecz powoda zwrotu kosztów noclegów (w postaci ryczałów), podczas gdy przepisy te w chwili orzekania obowiązywały i powinny stanowić podstawę materialnoprawną wyroku, ponieważ wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 24 listopada 2016 r., w sprawie K 11/15, wyrugował z porządku prawnego tylko art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców i to nie z powodu niezgodności z Konstytucją tego uregulowania, lecz z uwagi na posłużenie się wadliwą metodą legislacyjną. Po wydaniu przez Trybunał Konstytucyjny wymienionego wyroku nadal znajdują zastosowanie reguły rozliczania podróży służbowej określone w Kodeksie pracy i rozporządzeniu wykonawczym do Kodeksu pracy.

Na wypadek nieuwzględnienia zarzutu naruszenia prawa materialnego, z daleko posuniętej ostrożności, skarżący zarzucił także naruszenie przepisów postępowania: art. 322 k.p.c. przez jego niezastosowanie, wskutek błędnego przyjęcia przez Sąd, że skoro Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 24 listopada 2016 r., w sprawie K 11/15, uznał, że unormowanie zakwestionowane przez Trybunał Konstytucyjny nie może stanowić podstawy prawnej rozstrzygnięcia, to powód nie może skutecznie dochodzić ryczałów za noclegi, albowiem nie istnieje materialnoprawna podstawa takiego świadczenia, podczas gdy w przypadku braku wskazanej przez ustawę wewnątrzzakładowej regulacji dotyczącej zwrotu kosztów za nocleg kierowcy transportu międzynarodowego, obowiązkiem Sądu było rozstrzygnięcie o zwrocie tych kosztów. Sąd powinien był tę kwestię przesądzić, zastępując uzgodnienia stron, czyli zasądzić odpowiednią rekompensatę z uwzględnieniem dyspozycji art. 322 k.p.c., ponieważ w przypadku braku adekwatnych regulacji wewnątrzzakładowych, sądy pracy mogą samodzielnie ustalać, wartościować i weryfikować uciążliwości i niedogodności odbywania noclegów w kabinach samochodów ciężarowych.

Powód podniósł także zarzut naruszenia przepisów Konstytucji RP przez błędne przyznanie pierwszeństwa zasadzie prawidłowej legislacji w miejsce zasady

ochrony zdrowia, a to zastosowanie art. 2 Konstytucji RP w miejsce art. 36, art. 38 i art. 68 Konstytucji RP.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy; ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w K. oraz o zasądzenie od strony pozwanej na rzecz powoda zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną strona pozwana wniosła o oddalenie skargi kasacyjnej oraz zasądzenie na rzecz pozwanej od powoda zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna okazała się usprawiedliwiona i z tej przyczyny została uwzględniona.

Spory sądowe dotyczące zwrotu kosztów podróży kierowców zatrudnionych w transporcie międzynarodowym toczą się od kilkunastu lat. Podstawową przyczyną tych sporów jest brak jednoznacznego i odpowiedniego uregulowania w prawie powszechnym (na poziomie ustawy lub rozporządzenia wykonawczego do ustawy) zasad rozliczania kosztów ponoszonych przez kierowców zatrudnionych w transporcie międzynarodowym, znajdujących się w ciągłej podróży, których zasadnicze zadanie pracownicze polega na tym, że przemieszczają się na długich dystansach i spędzają niekiedy kilka tygodni poza domem i siedzibą pracodawcy. Proste zastosowanie do ich sytuacji pracowniczej przepisów o podróżach służbowych (art. 77⁵ k.p.) zwykle zawodzi, co rodzi liczne spory między tą grupą zawodową a pracodawcami prowadzącymi przedsiębiorstwa transportowe.

Próbie wyjaśnienia pojawiających się wątpliwości podjął Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z 19 listopada 2008 r., II PZP 11/08 (OSNP 2009 nr 13-14, poz. 166), przyjmując, że kierowca transportu międzynarodowego odbywający podróże w ramach wykonywania umówionej pracy i na obszarze określonym w umowie jako miejsce świadczenia pracy nie jest w podróży służbowej w rozumieniu art. 77⁵ § 1 k.p. Po podjęciu tej uchwały doszło jednak do nowelizacji ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców (jednolity tekst: Dz.U. z

2012 r., poz. 1155 ze zm.), dokonanej ustawą z dnia 12 lutego 2010 r. o zmianie ustawy o transporcie drogowym oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 43, poz. 246), która weszła w życie 3 kwietnia 2010 r. W nowelizacji tej *de facto* zostały zlikwidowane skutki uchwały Sądu Najwyższego z 19 listopada 2008 r., II PZP 11/08, gdyż wprowadzono nową ustawową definicję podróży służbowej kierowcy, traktowanej jako każde zadanie służbowe polegające na wykonywaniu na polecenie pracodawcy: a) przewozu drogowego poza siedzibę pracodawcy lub b) wyjazdu poza siedzibę pracodawcy, w celu wykonania przewozu drogowego (art. 2 pkt 7 ustawy o czasie pracy kierowców). Jednocześnie ustawodawca nie uregulował – odpowiednio do rodzaju pracy wykonywanej przez kierowców – zasad rozliczania kosztów ponoszonych przez nich w czasie długotrwałych podróży, lecz wprowadził do systemu prawa art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców, zgodnie z którym kierowcy w podróży służbowej miały przysługiwać należności na pokrycie kosztów związanych z wykonywaniem tego zadania służbowego ustalane na zasadach określonych w art. 77⁵ § 3-5 k.p., czyli zasadach dotyczących pracowników odbywających incydentalne podróże służbowe, a nie znajdujących się bezustannie w podróży.

W ten sposób powstały nowe problemy prawne, zwłaszcza dotyczące interpretacji pojęcia „bezpłatny nocleg” (§ 9 ust. 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju, wydanego na podstawie art. 77⁵ § 2 k.p., powoływanego dalej jako rozporządzenie z 19 grudnia 2002 r.).

Pracodawcy kwestionowali roszczenia kierowców o zwrot kosztów noclegu (także w postaci ryczałtu za nocleg), jeżeli kierowcy mieli do dyspozycji odpowiednio wyposażoną kabinę samochodu ciężarowego, twierdząc, że w ten sposób zapewniają im „bezpłatny nocleg”. Usunięciem tej wątpliwości zajął się Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z 12 czerwca 2014 r., II PZP 1/14 (OSNP 2014 nr 12, poz. 164). Z uchwały tej wynika, że zapewnienie pracownikowi-kierowcy samochodu ciężarowego odpowiedniego miejsca do spania w kabinie tego pojazdu podczas wykonywania przewozów w transporcie międzynarodowym

nie stanowi zapewnienia przez pracodawcę bezpłatnego noclegu w rozumieniu § 9 ust. 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju, co sprawia, że pracownikowi przysługuje zwrot kosztów noclegu na warunkach i w wysokości określonych w § 9 ust. 1-3 tego rozporządzenia albo na korzystniejszych warunkach i wysokości, określonych w umowie o pracę, układzie zbiorowym pracy lub innych przepisach prawa pracy. Zaprezentowany kierunek wykładni prawa materialnego został powtórzony w uchwale Sądu Najwyższego z 7 października 2014 r., I PZP 3/14 (OSNP 2015 nr 4, poz. 47). Pogląd Sądu Najwyższego, że zapewnienie pracownikowi-kierowcy samochodu ciężarowego odpowiedniego miejsca do spania w kabinie tego pojazdu podczas wykonywania przewozów w transporcie międzynarodowym nie stanowi zapewnienia mu „bezpłatnego noclegu” przez pracodawcę i tym samym nie pozbawia kierowcy roszczenia o zwrot kosztów noclegu, jest poglądem nadal aktualnym i przyjmowanym również w najnowszych orzeczeniach wydanych już po ogłoszeniu i opublikowaniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 24 listopada 2016 r., K 11/15 (OTK–A 2016, poz. 93), co oznacza, że kierowcy, który nocuje w kabinie samochodu ciężarowego, nawet odpowiednio wyposażonej w różne udogodnienia, przysługuje co do zasady zwrot kosztów noclegu, na ogół w postaci ryczałtu w odpowiedniej wysokości, dostosowanej do niedogodności związanych z nocowaniem w warunkach odbiegających od warunków hotelowych. Wysokość ryczałtu za nocleg ustalonego przez pracodawcę w układzie zbiorowym pracy, regulaminie wynagradzania lub w umowie o pracę może być dostosowana do standardu wyposażenia kabiny w odpowiednio przygotowane miejsce do spania (według zasady, że im większy komfort nocowania w kabinie samochodu, tym niższy może być ryczałt). Pogląd przedstawiony w uchwale składu siedmiu sędziów z 12 czerwca 2014 r., II PZP 1/14 (OSNP 2014 nr 12, poz. 164) oraz w uchwale z 7 października 2014 r., I PZP 3/14 (OSNP 2015 nr 4, poz. 47) aprobuje również Sąd Najwyższy składzie rozpoznającym obecną skargę kasacyjną, uznając, że zmarłemu powodowi przysługiwał – co do zasady – zwrot kosztów noclegu, choćby w postaci ryczałtu za

nocleg, niezależnie od tego, że pozwany pracodawca odpowiednio wyposażył kabiny należących do niego samochodów ciężarowych w miejsca do spania dla kierowców i niezależnie od tego, czy powód poniósł z tytułu nocowania w kabinie (a nie w hotelu lub w motelu) jakiegokolwiek koszty (wydatki). Zapewnienie kierowcy noclegu w dostosowanej do tego kabinie pojazdu nie jest bowiem zapewnieniem mu bezpłatnego noclegu, a w związku z tym na pracodawcy spoczywa obowiązek rozliczenia się z kierowcą z tytułu kosztów noclegu, w szczególności wypłaty ryczału za nocleg. Koszty podróży służbowej pracownika obciążają wyłącznie pracodawcę, ponieważ jest to koszt pracy, który w ramach ryzyka prowadzenia działalności (w rozpoznawanej sprawie – działalności gospodarczej) spoczywa na pracodawcy prowadzącym tę działalność. Wszelkie regulacje zakładowych aktów prawa pracy (w tym regulaminu wynagradzania) albo postanowienia umów o pracę wykluczające obowiązek pracodawcy pokrywania kosztów noclegu kierowców w podróży służbowej w związku z zapewnieniem im noclegów w kabinie pojazdu są w związku z tym bezskuteczne i nie mają mocy prawnej. Kierowcom zawsze – co do zasady – przysługuje ryczałt za nocleg, jeżeli nie nocują w warunkach odpowiadających warunkom zapewnianym w hotelu (motelu), np. w bazie z pokojami hotelowymi. Ryczałt ten nie musi odpowiadać wysokości ryczału za nocleg uregulowanej w przepisach rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. (może być niższy od tej wysokości), powinien być jednak przewidziany w przepisach wewnątrzzakładowych, ewentualnie indywidualnie w umowie o pracę, a jeżeli przepisy te (albo umowa) nie przewidują jego wypłaty, wtedy zastosowanie znajduje rozporządzenie z dnia 19 grudnia 2002 r.

W rozpoznawanej sprawie konieczne jest uwzględnienie skutków wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 24 listopada 2016 r., K 11/15 (Dz.U. z 2016 r., poz. 2206), przede wszystkim uchylenie z mocą *ex tunc* domniemania zgodności z Konstytucją art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców w związku z art. 77⁵ § 2, 3 i 5 k.p., które stanowiły podstawę prawną orzeczenia Sądu pierwszej instancji. Po wydaniu przez Trybunał Konstytucyjny wyroku z 24 listopada 2016 r., K 11/15, podstawy prawnej rozstrzygnięcia w przedmiocie roszczeń powoda o zapłatę ryczałtów za noclegi w podróży służbowej nie mógł stanowić art. 21a ustawy o

czasie pracy kierowców w związku z art. 77⁵ § 2, 3 i 5 k.p. w zakresie, w jakim został uznany za niezgodny z Konstytucją. Nie oznacza to jednak, że od chwili wydania (ogłoszenia i opublikowania) wyroku Trybunału Konstytucyjnego brak było podstaw prawnych do przyznania powodowi takiego ryczału.

Już po wydaniu przez Trybunał Konstytucyjny wyroku z 24 listopada 2016 r., K 11/15, zapadły w Sądzie Najwyższym orzeczenia, które uwzględniają nowy stan prawny będący następstwem wyroku sądu konstytucyjnego (należy przywołać w tym miejscu przede wszystkim wyroki: z 7 lutego 2017 r., II PK 359/15, LEX nr 2252203; z 14 lutego 2017 r., I PK 77/16, LEX nr 2258054; z 21 lutego 2017 r., I PK 300/15, LEX nr 2242158; w dwóch sprawach z 8 marca 2017 r., II PK 409/15, LEX nr 2306366 i II PK 410/15, LEX nr 2306367; z 9 marca 2017 r., I PK 309/15, LEX nr 2273875; z 27 kwietnia 2017 r., I PK 90/16, LEX nr 2282387; a także z 30 marca 2017 r., II PK 16/16, LEX nr 2306363; z 17 maja 2017 r., II PK 106/16, LEX nr 2306361; z 30 maja 2017 r., I PK 148/16, LEX nr 2319690; z 30 maja 2017 r., I PK 154/16, LEX nr 2353606; z 30 maja 2017 r., II PK 122/16, LEX nr 2312474; z 26 lipca 2017 r., I PK 251/16, LEX nr 2375937, wreszcie uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 26 października 2017 r., III PZP 2/17, OSNP 2018 nr 3, poz. 28). Orzeczenia te kształtują nową linię orzecznictwa Sądu Najwyższego po wyroku Trybunału Konstytucyjnego.

Wyroki te prawdopodobnie albo nie były znane Sądowi Okręgowemu, który wydał wyrok zaskarżony obecnie rozpoznawaną skargą kasacyjną, albo nie zostały przez ten Sąd uwzględnione. Stąd w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku znalazło się stwierdzenie, że skutki stwierdzenia przez Trybunał Konstytucyjny, że dany przepis jest niezgodny z przepisem wyższej rangi, polegają na wyłączeniu możliwości stosowania tego przepisu nawet do stanów faktycznych powstałych w okresie przed ogłoszeniem wyroku Trybunału Konstytucyjnego, czyli w okresie, gdy przysługiwała mu moc obowiązująca. W odniesieniu do okoliczności rozpoznawanej sprawy oznacza to, że powód nie może skutecznie dochodzić ryczałów za noclegi, albowiem nie istnieje materialnoprawna podstawa takiego świadczenia. Z uwagi na wyrok Trybunału Konstytucyjnego odpadły bowiem podstawy dla żądania przez powoda ryczałów za noclegi. Przytoczony pogląd prawny Sądu Okręgowego jest błędny, co czyni zasadną skargę kasacyjną.

Sąd Najwyższy podziela kasacyjny zarzut naruszenia art. 77⁵ § 5 k.p. w związku z art. 77⁵ § 1 k.p. w związku z art. 5 k.p. w związku z art. 4 ustawy o czasie pracy kierowców w związku z art. 2 ust. 7 ustawy o czasie pracy kierowców oraz w związku z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju, co polegało na ich niezastosowaniu (odmowie ich zastosowania), co stało się wyłączną przyczyną oddalenia powództwa o zwrot kosztów noclegów (w postaci ryczałtów za noclegi), podczas gdy przepisy te w chwili orzekania obowiązywały i powinny stanowić podstawę materialnoprawną wyroku. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 24 listopada 2016 r., w sprawie K 11/15, usunął z porządku prawnego jedynie art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców, głównie z powodu wadliwej metody legislacyjnej („kaskadowych” odesłań do kolejnych przepisów). Także po wydaniu przez Trybunał Konstytucyjny wyroku z 24 listopada 2016 r., K 11/15, nadal znajdują zastosowanie do kierowców w transporcie międzynarodowym reguły rozliczania kosztów podróży służbowej określone w Kodeksie pracy i rozporządzeniu wykonawczym do Kodeksu pracy.

Wypada w związku z tym przywołać poglądy Sądu Najwyższego dotyczące tej kwestii.

W wyroku z 21 lutego 2017 r., I PK 300/15 (LEX nr 2242158, OSP 2017 nr 11, poz. 116), Sąd Najwyższy przyjął, że chociaż po orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego z 24 listopada 2016 r., K 11/15, do kierowców w transporcie międzynarodowym nie stosuje się art. 21a ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców, to jednak stosuje się art. 77⁵ § 5 k.p., gdy pracodawca nie uregulował zasad zwrotu należności z tytułu podróży służbowej w układzie zbiorowym pracy, regulaminie wynagradzania albo umowie o pracę. Powyższa teza została powtórzona m.in. w wyroku z 17 maja 2017 r., II PK 106/16 (LEX nr 2306361), w którym Sąd Najwyższy zauważył, że wyeliminowanie art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców z porządku prawnego nie spowodowało powstania luki w przepisach. Można poszukiwać podstawy prawnej do ustalenia zasad zwrotu należności z tytułu podróży służbowej z jednej strony przez art. 2 ust. 7 ustawy o

czasie pracy kierowców w związku z art. 77⁵ § 1 k.p., z drugiej strony przez odpowiednie stosowanie art. 4 ustawy o czasie pracy kierowców, zgodnie z którym w zakresie nieuregulowanym ustawą stosuje się przepisy Kodeksu pracy. Do kierowców w transporcie międzynarodowym mają zastosowanie ogólne przepisy o podróżach służbowych (art. 77⁵ k.p. oraz wydane na podstawie art. 77⁵ § 2 k.p. przepisy wykonawcze), skoro prawodawca nie uregulował w odmienny sposób kwestii zasad rozliczania kosztów podróży służbowych tej szczególnej grupy pracowników ani wysokości należnych im z tego tytułu świadczeń.

W wyrokach z 9 marca 2017 r., I PK 309/15 (LEX nr 2273875) oraz z 27 kwietnia 2017 r., I PK 90/16 (LEX nr 2282387) zwrócono uwagę, że art. 8 ust. 8 rozporządzenia (WE) Nr 561/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 marca 2006 r. w sprawie harmonizacji niektórych przepisów socjalnych odnoszących się do transportu drogowego przewiduje, że regularny tygodniowy okres odpoczynku powinien być wykorzystany w hotelu (motelu), na terenie stałej bazy lub w porównywalnym miejscu albo w domu (budynku mieszkalnym). Nie ulega zatem wątpliwości, że pracodawca ma obowiązek pokrycia kosztów noclegu poza kabiną samochodu w przypadku regularnego tygodniowego okresu odpoczynku (35 godzin wypoczynku tygodniowego stosownie do art. 14 ust. 2 ustawy z 2004 r. o czasie pracy kierowców); jeżeli kierowca nie przedstawi rachunku za nocleg, rekompensatą powinien być ryczałt za nocleg. Przepisy te uniemożliwiają polskim pracodawcom całkowite pominięcie w regulaminach wynagradzania ryczałtu za nocleg, nawet w przypadku zapewnienia pojazdu z miejscami noclegowymi. Skoro kierowcy przeważnie pracują w systemie trzy tygodnie pracy zagranicą i tydzień wypoczynku w Polsce, muszą korzystać zagranicą z regularnego tygodniowego wypoczynku, który nie może odbywać się w kabinie pojazdu. Koszty tego wypoczynku (w warunkach hotelu/motelu) powinien pokryć pracodawca. W tym kontekście kwestią sporną są tylko zwroty kosztów noclegu w przypadku dobowych i skróconych tygodniowych okresów wypoczynku, które mogą odbywać się w kabinie pojazdu. Kierowca może nocować w kabinie pojazdu, jednak niedogodności z tym związane powinny być rekompensowane przez pracodawcę na przykład przez wypłatę ryczałtu, który może być niższy od przewidzianego w przepisach rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z

dnia 19 grudnia 2002 r. sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju.

W związku z nową sytuacją normatywną powstałą po wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 24 listopada 2016 r., K 11/15, szczególnej wagi nabrały przyjęte przez pracodawców regulacje zakładowe (zwłaszcza regulaminy wynagradzania, ponieważ w przedsiębiorstwach transportowych na ogół nie funkcjonują zakładowe układy zbiorowe pracy). Sąd Najwyższy przyjmuje, że regulacja wewnątrzzakładowa nie powinna pomijać zasad kompensaty kosztów noclegu w podróży służbowej; jednocześnie nie może z niej wynikać, że kierowcy nie przysługuje zwrot jakichkolwiek kosztów noclegu (w każdym przypadku), tylko dlatego, że ma zapewniony nocleg w kabinie samochodu. To samo dotyczy umowy o pracę. Innymi słowy, art. 77⁵ k.p. nadal stanowi podstawę dla regulacji zakładowej (regulaminu) lub umownej. Jeżeli nie ma jej w prawie zakładowym bądź nie wprowadza jej pracodawca w inny sposób albo nie uzgadnia z pracownikiem w umowie o pracę, to sporną kwestię może rozstrzygnąć sąd, stosując odpowiednio przepisy powszechnie obowiązujące, czyli art. 77⁵ k.p. i wydane na jego podstawie rozporządzenie z dnia 19 grudnia 2002 r. Tam, gdzie nie ma regulacji przewidzianej przez ustawę (art. 77⁵ k.p.), orzeczenie sądu wypełnia to, czego strony nie uzgodniły. Orzeczenie może zastąpić więc umowę stron w tym zakresie (por. wyrok z 30 maja 2017 r., II PK 122/16, LEX nr 2312474). Jeżeli w regulaminie wynagradzania (albo w umowie o pracę) wyraźnie stwierdzono, że pracownikowi (kierowcy) nie przysługuje ryczałt za nocleg, gdy miał możliwość odbycia go w przystosowanej do tego kabinie pojazdu, to należy to traktować jako brak uregulowania kwestii rozliczania kosztów noclegu, a to prowadzi wprost do stosowania przepisów powszechnie obowiązujących, w tym przypadku rozporządzeń wykonawczych do art. 77⁵ k.p. Stwierdzenie, że pracownikowi nie przysługuje ryczałt za nocleg, oznacza bowiem negatywną regulację kwestii kosztów noclegu pracownika w podróży służbowej, czyli brak koniecznej regulacji pozytywnej, a to prowadzi pośrednio do zasad wynikających z prawa powszechnie obowiązującego.

W wyroku z 30 maja 2017 r., I PK 154/16 (LEX nr 2353606), Sąd Najwyższy stwierdził, że immanentną cechą podróży służbowych (także szczególnego rodzaju podróży służbowych kierowców zatrudnionych w międzynarodowym transporcie drogowym) są po stronie pracownika wydatki, które ostatecznie powinien kompensować pracodawca. Jeżeli decyzja pracodawcy powoduje powstanie dodatkowych kosztów po stronie pracownika, to obowiązkiem zatrudniającego jest ich zwrot. Wprowadzenie odrębnej definicji podróży służbowej kierowców (art. 2 pkt 7 ustawy o czasie pracy kierowców) oznacza objęcie tym obowiązkiem w sposób szerszy – niż dotychczas – określonej grupy osób wykonujących pracę podporządkowaną. W tej sytuacji brak odpowiedniej regulacji w ustawie o czasie pracy kierowców obliuguje do kompensowania tych kosztów za pomocą powszechnie obowiązujących przepisów prawa pracy (art. 77⁵ § 1 k.p.). W tym samym wyroku stwierdzono też, że ryczałt za nocleg określony w aktach wewnętrznych obowiązujących u pracodawcy albo w umowie o pracę nie musi odpowiadać wysokością ryczałtom uregulowanym w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r., przysługującym pracownikom sfery budżetowej (rządowej i samorządowej), odbywającym incydentalne podróże służbowe; należy się jednak pracownikowi nawet wtedy, gdy pracodawca zapewnił mu miejsce do spania w odpowiednio przystosowanej kabinie pojazdu. Traktowanie ryczałtu jako wypłaty kompensacyjnej eliminuje możliwość uznania go za wynagrodzenie za pracę lub świadczenie podobne do wynagrodzenia za pracę – nie odzwierciedla ono nakładu pracy (jej rodzaju, ilości i jakości, odpowiedzialności i obciążenia pracownika). Służy wyłącznie pokryciu kosztów (wydatków) poniesionych przez pracownika, które obciążają pracodawcę.

W wyrokach z 7 lutego 2017 r., II PK 359/15 (LEX nr 2252203) oraz z 30 maja 2017 r., I PK 148/16 (LEX nr 2319690) Sąd Najwyższy podzielił pogląd przedstawiony wcześniej w wyroku z 17 listopada 2016 r., II PK 227/15 (LEX nr 2180093), zgodnie z którym do czasu wyraźnego uregulowania (w prawie powszechnie obowiązującym – ustawie lub rozporządzeniu) wpływu innowacji techniczno-socjalnych na wysokość ryczałtów za noclegi w kabinie samochodu ciężarowego przystosowanej do noclegu, dopuszczalne jest uzależnienie wysokości ryczałtów od rodzaju wyposażenia kabiny samochodu ciężarowego

według zasady: im wyższy standard zapewnianego nocnego odpoczynku, tym niższy ryczałt za nocleg. Ryczałt za nocleg przewidziany w regulacjach zakładowych może być zatem niższy od limitu określonego w § 9 ust. 4 rozporządzenia z 19 grudnia 2002 r. Jeżeli jednak regulacje wewnątrzzakładowe nie określają jego wysokości, zastosowanie znajdują przepisy rozporządzenia z dnia 19 grudnia 2002 r.

W uzasadnieniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 24 listopada 2006 r., K 11/15, zwrócono uwagę, że przepisy ustawy o czasie pracy kierowców wprowadziły szerszą definicję podróży służbowej kierowców w transporcie międzynarodowym niż definicja zawarta w Kodeksie pracy. Doprowadziło to do sytuacji, w której szersza definicja podróży służbowej, mająca zastosowanie do kierowców zatrudnionych u pracodawców będących przedsiębiorcami, niż definicja wynikająca z art. 77⁵ § 1 k.p., spowodowała stosowanie do nich regulacji dotyczącej incydentalnych podróży służbowych pracowników sektora administracji publicznej (państwowej lub samorządowej sfery budżetowej). Regulacje te są natomiast nieadekwatne do rodzaju pracy wykonywanej przez kierowców w transporcie międzynarodowym. Stąd, w ocenie Trybunału, uregulowanie należności na pokrycie kosztów związanych z podróżą służbową kierowców w transporcie międzynarodowym wymaga stworzenia nowych, odrębnych przepisów, gdyż dotychczasowe kaskadowe odesłania nie odpowiadają standardom konstytucyjnym (prawidłowej legislacji). Do czasu uregulowania tej kwestii przez prawodawcę zastosowanie mają jednak przepisy ogólne – art. 77⁵ k.p. i przepisy wykonawcze wydane na jego podstawie.

Podsumowując przedstawione rozważania można stwierdzić, że po wydaniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 24 listopada 2016 r., K 11/15, konieczne stało się nowe podejście do treści normatywnej art. 77⁵ k.p. w kontekście świadczeń przysługujących kierowcom z tytułu podróży służbowych w transporcie międzynarodowym. Przepis ten ma nadal odpowiednie zastosowanie do kierowców zatrudnionych w transporcie międzynarodowym, do chwili odmiennego uregulowania tej kwestii przez ustawodawcę (por. wyrok Sądu Najwyższego z 30 maja 2017 r., II PK 122/16, LEX nr 2312474). Również po wydaniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego istnieją w systemie prawa regulacje przewidujące

zarówno prawo kierowcy zatrudnionego w transporcie międzynarodowym do zwrotu należności związanych z podróżą służbową (w szczególności diet, kosztów dojazdu, przejazdu i noclegów), jak i ustalające wysokość tych należności, a tym samym istnieją podstawy do zwrotu kosztów noclegów w razie ich niezapewnienia przez pracodawcę. Zagadnienie to rozważał i rozstrzygnął po raz pierwszy Sąd Najwyższy w przywołanym na wstępie wyroku z 21 lutego 2017 r., I PK 300/15 (LEX nr 2242158). Rozstrzygnięcie to skład Sądu Najwyższego rozpoznający obecną sprawę podziela i aprobuje. Z rozważań tych wynika, że w obecnym stanie prawnym kierowcy zatrudnieni w transporcie międzynarodowym odbywają podróże służbowe. W systemie prawnym pozostały przepisy o podróży służbowej (art. 2 pkt 7 ustawy o czasie pracy kierowców oraz art. 77⁵ § 1 k.p., zgodnie z którym pracownikowi przysługują należności na pokrycie kosztów podróży służbowej). Do kierowców tych mogą zatem mieć zastosowanie przepisy powszechnie obowiązujące, regulujące należności pracowników z tytułu podróży służbowych (w tym rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r.), jeżeli należności te nie zostały uregulowane w aktach prawa wewnętrznego (układzie zbiorowym pracy lub regulaminie wynagradzania) albo w umowie o pracę (art. 77⁵ § 5 k.p. w związku z art. 77⁵ § 2 k.p.). Poza zakresem stosowania przepisów powszechnie obowiązujących (w tym rozporządzenia z 19 grudnia 2002 r.) pozostają natomiast kierowcy, których regulacje płacowe wynikają z postanowień układu zbiorowego pracy, regulaminu wynagradzania lub umowy o pracę, ponieważ wówczas nie istnieje konieczność posiłkowego stosowania przepisów powszechnie obowiązujących. Podobne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyroku z 9 marca 2017 r., I PK 309/15 (LEX nr 2273875). Należy przyjąć, że układ zbiorowy pracy, regulamin wynagradzania albo umowa o pracę mogą w odmienny sposób regulować warunki wypłacania należności z tytułu podróży służbowej pracownikowi zatrudnionemu u innego pracodawcy niż państwowa lub samorządowa jednostka sfery budżetowej. Jedynym ograniczeniem dowolności jest w tym przypadku wysokość diety. Zgodnie z art. 77⁵ § 4 k.p. postanowienia układu zbiorowego pracy, regulaminu wynagradzania lub umowy o pracę nie mogą ustalać diety za dobę podróży służbowej na obszarze kraju oraz poza granicami kraju w wysokości niższej niż dieta z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju określona

dla pracownika zatrudnionego w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej.

Już po wydaniu przez Trybunał Konstytucyjny wyroku z 24 listopada 2016 r., K 11/15, a także po wydaniu zaskarżonego wyroku z 23 maja 2017 r. przez Sąd Okręgowy w K., doszło do podjęcia przez Sąd Najwyższy w składzie siedmiu sędziów kolejnej istotnej uchwały z 26 października 2017 r., III PZP 2/17 (OSNP 2018 nr 3, poz. 28), w której przyjęto, że ryczałt za nocleg w podróży służbowej kierowcy zatrudnionego w transporcie międzynarodowym może zostać określony w układzie zbiorowym pracy lub w regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę (art. 77⁵ § 3 k.p.) poniżej 25% limitu, o którym mowa w § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (Dz.U. Nr 236, poz. 1991 ze zm.) oraz w § 16 ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz.U. z 2013 r., poz. 167). Pracodawca może w aktach prawa zakładowego albo w umowie o pracę ustalić niższy ryczałt za nocleg niż wynikający z przepisów powszechnie obowiązujących. Jeżeli jednak nie ustali wysokości ryczałtu, albo wyraźnie i jednoznacznie wykluczy jego wypłatę, wówczas przed pracownikiem otwiera się droga dochodzenia ryczałtu za nocleg w wysokości wynikającej z rozporządzeń wykonawczych wydanych na podstawie art. 77⁵ k.p.

Przedstawione ogólne rozważania dotyczące aktualnego stanu prawa i orzecznictwa w kwestii rozliczania ryczałtów za noclegi kierowców zatrudnionych w transporcie międzynarodowym pozwalają na uznanie za uzasadnione kasacyjnych zarzutów naruszenia prawa materialnego, co było wystarczające do uwzględnienia skargi kasacyjnej.

Zarzuty naruszenia przepisów postępowania – zgłoszone „z ostrożności procesowej” – nie mają w tej sytuacji doniosłego znaczenia.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. oraz art. 108 § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

